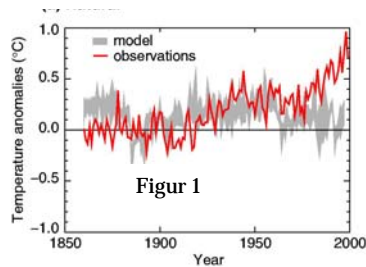

Er du ung og/eller smart, her er 5 minutter med livsviktig informasjon til deg

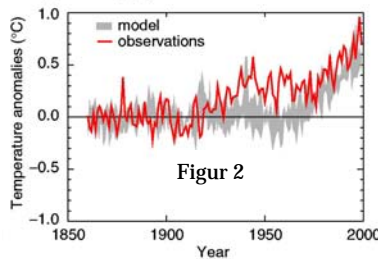
Dette er ditt verktøy i debatten. Bruk det. Se baksiden om du trenger mer info eller flere ark.

Er klimaendringer skapt av mennesker?
Noen få sier at sammenhengen ikke er bevist. Er det riktig? Det nå veldig få tvilere igjen. Figurene og teksten nedenfor viser en av grunnene til dette:

Figur 1

Avstand og vinkel i forhold til solen og mange andre forhold påvirker klimaet. Noe endrer seg over titusener av år, andre varierer over kort tid. Forskere har beregnet hvordan de naturlige svingningene vil påvirke temperaturene. Dette ser du på den grå kurven på figur 1. Den røde kurven er den virkelige temperaturen. Som du ser avviker den fra de naturlige, grå svingningene i fig.1

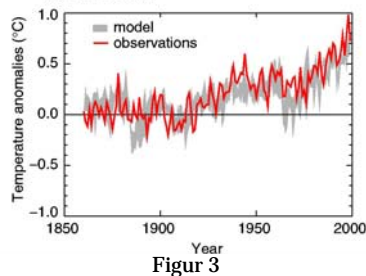

Figur 2

Forskerne beregnet videre hvordan vi selv påvirker temperaturene med våre utslipp.

Det er den grå kurven i figur 2.

(Studie: IPCC, 2001, ref. prof. Helge Drange)

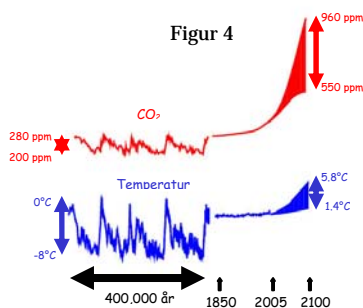
Figur 3

Figur 3 viser hvordan både naturlige og menneskete endringer samtidig ville påvirke temperaturen. Det ser du på den grå kurven til høyre. Dette stemmer veldig bra med det vi har målt, den røde kurven.

Over disse 150 årene er det altså klart: Begge deler påvirker klimaet, og menneskeskapt påvirkning har økt kraftig, og gir sterkt økende temperatur.

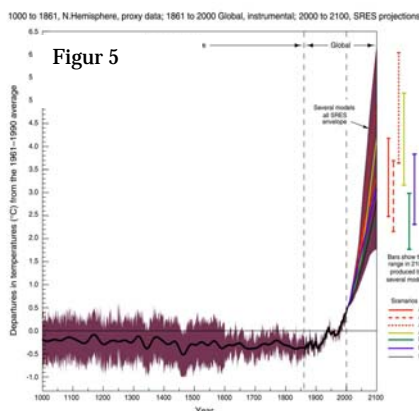
Hva så med istidene? Og vi vet at det har vokst skog på Hardangervidda. Er ikke endringer vi ser nå en del av de lange, naturlige endringene?

Kurvene i fig. 4 viser CO₂-nivået i luft og temperaturen de siste 400.000 år. Fra 1850 og frem til i dag ser du en mer detaljert utvikling, og forskernes beregninger for utviklingen de neste 100 år. Siden resultatet om 100 år blir usikkert, er kurven derfor bredere år for år. Dette ser vi igjen i fig. 5

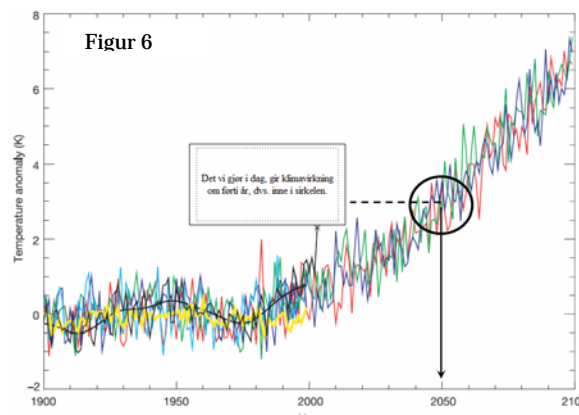

Figur 4

Forskerne bruker forskjellige metoder for å beregne utviklingen. Hver metode gir sine resultater, angitt med egne farger i kurven (det ser vi bedre på originalen enn på dette opptrykket). Uansett metode er trenden den samme. Temperaturen øker sterkere enn noen gang tidligere. Dette skyldes menneskers aktiviteter. Hvis vi klarer å endre adferd de neste ti årene, hvordan vil dette påvirke situasjonen? Se fig. 6. Det er en tidsforsinkelse i naturen som gjør at de endringer vi gjør i dag gir endring om 40 år. (Inne i sirkelen). I tillegg kommer vår egen forsinkelse. Vi mennesker er ofte trege til å omstille oss, med mindre vi føler at vi står overfor en situasjon som truer oss her og nå.

Figur 5

Figur 6

Det er en vanskelig for forskerne å formidle dette slik at folk forstår at vi må handle nå. Det er enda vanskeligere når de noen av dem vi har valgt til å styre samfunnet, og som vi har tillit til bagatelliserer utfordringene.

Derfor: **Vi må alle handle nå!** På neste side har vi skrevet litt om hvordan vi alle kan bidra.

Konsekvenser

Se gjerne filmen "En ubehagelig sannhet" (An Inconvenient Truth) v/ Al Gore. Den viser bedre enn dette lille kortet det store omfanget. Her har vi i hvert fall tatt med litt av det vi kan forvente.

For 15-20 år siden var det forskerne, et par politiske partier som Venstre, og en del miljøorganisasjoner som snakket om denne trusselen. Nå er den tema i finansaviser over hele verden, og forsikringsselskapene er bekymret.

Næringsliv og myndigheter vet at handling er viktig. Alle norske partier, utenom FrP, har nå begynt å vektlegge klimapolitikken. Noen mener at våre bidrag er så små at vi kan la være å gjøre noe her, og heller betale andre for å gjøre tiltak. Andre mener at vi må gjøre noe her hjemme OG bidra til løsninger andre steder også.

Mer ekstremvær, som tørke, flom og orkaner. Isbreene og deler av isen på polene kommer til å smelte. Hvis Grønlandsisen smelter vil havet stige syv meter og landområder som Florida, Bangladesh og Nederland vil ligge under vann. Resultatet vil bli over 100 millioner klimaflyktninger.

Disse to eksemplene er fra dagens situasjon, med begynnende endringer. Etter hvert blir virkningene langt større. Norge slipper lettere enn mange andre land. Likevel kan for eksempel en stor orkan ødelegge for mer enn 10 mrd. kr. og ta flere titalls menneskeliv her.

- Varmebølgen i Sør-Europa august 2003.
- Flom i Europa 2002 og 2005.
- Flom i England 2007
- Tørke (og branner) på Kanariøyene og Hellas 2007
- Jordskred Sveits 17.11.2002
- Orkanen Katrina 27.8.2005, New Orleans
- Flom i Kina og store deler av Sørøst Asia 2007

Dette er noen av de signalene vi nå ser på at endringene er i gang.

Hva kan vi gjøre?

Lavutslippsutvalget ble oppnevnt i statsråd våren 2005. Utvalget har utredet hvordan Norge kan kutte nasjonale utslipp av klimagasser med 50-80 prosent innen 2050. Her er noen tips, bl.a. fra www.lavutslipp.no. Utvalget har gjort et meget grundig arbeid. Nettstedet blir ikke lenger oppdatert etter at utvalget leverte rapporten til Miljøvernminister Bjørnøy. Men rapporten ligger tilgjengelig for alle, og vi anbefaler å bruke den som referanse for videre arbeid.

Litt lokalpolitikk:

Os Venstre har lenge kjempet for at kommunen skal ta et lokalt ansvar for miljø saker.

Siden FrP, som bortimot eneste europeiske parti ikke ser noen sammenheng mellom våre utslipp og klimautfordringene, har partiet heller ikke fokus på lokale tiltak.

Det er derfor viktig at du som ung og/eller smart innbygger viser at du ønsker å bidra. Noen av de partiene som hevder at de har miljøfokus sentralt, har en nyere historie som viser noe helt annet. Lokalt kan vi si at de fleste utenom FrP/H har uttrykt vilje til å gjøre noe.

Lavutslippsutvalget konkluderer med at vi sammen skal klare å demme opp for vår del av klimagasser om alle bidrar. Os Venstre fikk våren 2007 gjennomslag for en miljøplan for kommunen. Den er et utgangspunkt for videre arbeid. De du velger skal fylle den med innhold!

Gi grønt lys for Miljøkommunen Os
Stem Venstre!

www.venstre.no/hordaland/osihordaland/

Først to grunnleggende tiltak som politikerne og fagmiljø sammen må sørge for:

1. Sterk og langvarig informasjon til det norske folk om klimaproblemet og de mulighetene vi har til å bidra.
2. Satse på forskning og utvikling av klimavennlige teknologier.

Så noen punkter som vi alle kan bidra til:

3. Ved kjøp av ny, sats på hybridbiler, lette dieslbiler, elbiler eller brenselcellebiler. Kan du fylle biodrivstoff?
4. Gå eller sykle korte avstander framfor å kjøre bil. Ta bybane, tog eller buss der det er tilgjengelig.
5. Ved beslutning om bosted, arbeidssted og fritidsaktiviteter, planlegg slik at transportbehovet blir minst mulig.
6. Velg korte turer eller mindre/saktere båt, seilbåt fremfor stor, rask båt på lange turer. Eller nyt fjorden i kajakk.
7. Bygg Svanemerket hus, eller etterisoler huset/leiligheten du bor i.
8. Erstatt strøm, olje og gass med fornybar varme som avfallsenergi, ved og pellets. Må du bruke strøm, invester i varmepumpe.
9. Kjøp elektriske produkter i energiklasse A og/eller med et offisielt miljømerke. Slå av lyset i tomme rom og slå av maskiner og apparater som ikke er i bruk.
10. Færre flyturer reduserer klimagassutslipp – erstatt dem om mulig med togturer. På jobb: Bruk videokonferanse til rutinemøter.
11. Stem på et miljøparti!

Du kan få dette arket i plastbelagt utgave ved å ta kontakt med tore.rykkel@sikt.com. Det er GRATIS.

